

Sedem strategických príležitostí na rok 2010

Na začiatku tejto novej dekády je na mieste zaspomínať si ako Spojené národy a medzinárodné spoločenstvo začínali prvú dekádu tohto storočia, a teda v podstate začiatok nového milénia.

Zo septembrového summitu v hlavnom sídle OSN, ktorý zaznamenal bezprecedentnú účasť svetových lídrov, vzišiel pozoruhodný dokument „Miléniová deklarácia OSN“ 2000. Táto rezolúcia Valného zhromaždenia na niekoľkých stranách zhrnula princípy a ambície celého sveta na mierovejšiu, prosperujúcejšiu a spravodlivejšiu budúcnosť. Ciele a úlohy boli nastavené v oblastiach mieru a odzbrojovania, odstraňovania chudoby, ochrany životného prostredia, ľudských práv a podpory tých najzraniteľnejších.

O desať rokov neskôr po tom, čo sme zvládli a odpovedali na nečakané krízové udalosti z minulého desaťročia – rozsiahle teroristické útoky, ochromujúcu recesiu 2008 – 2009, náhle zvýšenie cien potravín z historického minima, narastajúce zmeny v teplotách a klíme, ktoré sa čoraz viac zintenzívňujú – malo medzinárodné spoločenstvo príležitosť vyhodnotiť, kde sa vo vzťahu k pôvodným kritériám Miléniovej deklarácie nachádza a sústrediť sa na to, čo je ešte potrebné urobiť.

V prejave o svojom programe „Agenda 2010“ vo Valnom zhromaždení 11.januára generálny tajomník OSN Pan Ki-mun na tento rok načrtol sedem strategických priorít oslobodených od nových dočasných kvartálov vytýčených na renováciu komplexu hlavného sídla OSN v New Yorku.

1. Mobilizovať s cieľom splniť Miléniové rozvojové ciele

Generálny tajomník Pan špeciálne vybral niektoré ciele Deklarácie s ohľadom na témy odstraňovania chudoby a zlepšovania štandardu živobytia, ktoré boli potom spísané do ôsmich

Miléniových rozvojových cieľov (MRC). Vo Valnom

„Misia OSN spolu s agentúrami OSN podávajú maximálny výkon a pracujú 24 hodín denne, sedem dní v týždni“, povedal médiám generálny tajomník OSN Pan Ki-mun 27.januára po zemetrasení, ktoré zdevastovalo väčšinu Haiti.

Ku konci januára haitská vláda odhadovala, že toto zemetrasenie zapríčinilo 112 400 mŕtvych a 196 000 zranených. OSN potvrdila smrteľné zranenia svojich 85 zamestnancov vrátane vedúcich mierových misií, Hédi Annabiho a Luiz Carlos Da Costy.

V súčasnosti OSN pracuje na starostlivom vyhodnotení potrieb po katastrofe, aby tak priatelia Haiti mohli účinne spolupracovať s vládou krajiny na vypracovaní plánov na dlhodobú obnovu krajiny. Tieto plány by sa mali prehodnocovať v hlavnom sídle OSN v marci.

Toto úsilie bude skoordinované s dlhodobými rozvojovými plánmi, ktoré ešte pred zemetrasením pripravil Zvláštny vyslanec OSN pre Haiti Bill Clinton a ďalší.

Kľúčovým prvkom v rýchlej obnove Haiti je program realizovaný pod záštitou Rozvojového programu OSN „Hotovosť za prácu“. Jeho cieľom je za skromných 5 dolárov na osobu na deň poskytnúť prácu viac ako 200 000 Haiťanom pri obnove Haiti.

Na fotografii hore je generálny tajomník a jeho bývalá hovorkyňa Michele Montas (vpravo), pôvodom z Haiti, na stretnutí 17.januára s obyvateľmi Port-au-Prince, ktorých vysídliło zemetrasenie.

zhromaždení sa bude 20.–22.septembra konať zvláštny summit k MRC, ktorý bude predchádzať výročnej diskusii na vysokej úrovni.

„Dúfam, že z tohto summitu vzíde konkrétny plán na zrýchlenie konania“, povedal generálny tajomník na konci tohto mesiaca. Svoje hodnotenie týkajúce sa medzier a potrieb členstva prednesie v marci.

Globálny pokrok na úrovni prvej úlohy Cieľa 1 MRC týkajúceho sa extrémnej chudoby bol pozastavený globálnou recesiou. Prvotné náznaky ekonomickej obnovy vytvárajú nádej, že tempo pokroku by sa mohlo opäť rýchlo vrátiť, hoci vytváranie pracovných príležitostí v mnohých rozvojových aj rozvinutých krajinách zaostáva za obnovou. Druhá úloha Cieľa 1 týkajúca sa hladu sa taktiež nachádza na križovatke. Odhaduje sa, že pod vplyvom recesie sa zvýšil počet podvýživných ľudí a v súčasnosti dosahuje jednu miliardu.

Pracovná skupina na vysokej úrovni pre Globálnu potravinovú a bezpečnostnú krízu zložená z riaditeľov agentúr OSN, ktorú založil generálny tajomník v reakcii na potravinovú krízu v roku 2008, vypracovala stratégiu obsahujúcu obidva aspekty Cieľa 1. Vzhľadom na to, že mnohé z problémov týkajúce sa splnenia požiadaviek na potraviny na celom svete sa sústreďujú na oslabených drobných farmárov v rozvojovom svete, táto pracovná skupina na vysokej úrovni zorganizovala stretnutie vlád, donorov, MVO, zástupcov obchodného sektora a samotných farmárov, aby podporila zlepšenie ich produkcie a distribučných metód.

Oblasti, ktoré boli najviac postihnuté chudobou, majú skôr vidiecky charakter a sú ekonomicky závislé od poľnohospodárstva v tej alebo onakej forme. Generálny tajomník vyzýva na dokončenie dôležitých záväzkov vyhlásených minulý rok, najmä počas summitu G8 v talianskej L'Aquile a na novembrovom Potravinovom summite v Ríme.

Čo sa týka oblasti zdravia, generálny tajomník naliehavo žiadal o rýchle a masívne doplnenie Globálneho fondu pre AIDS, tuberkulózu a maláriu. Pokrok v týchto troch chorobách je ďalšia oblasť úsilia MRC, kde je potrebné udržať a zvýšiť medzinárodnú podporu.

Generálny tajomník sa vyjadril, že budúcnosť Afriky je jednou z jeho najvyšších priorít. Na januárovom summite Africkej únie oznámil vytvorenie Lobistickej skupiny pre MRC zloženej z uznávaných osobností, ktorá bude zvyšovať povedomie o cieľoch a rozvojových prioritách Afriky.

2. Vyjednať záväznú dohodu o klimatických zmenách

Naliehavosť témy klimatických zmien potvrdila prítomnosť 119 hláv štátov a vlád na Kodanskej konferencii o klimatických zmenách v decembri 2009, pričom mnohí z nich boli priamo zapojení do rokovaní.

Zatiaľ čo mnohé krajiny súhlasili s Kodanskou dohodou, ktorá môže pomôcť dosiahnuť pokrok pri znižovaní emisií skleníkových plynov a zvýšiť úsilie adaptovať sa, úlohou všetkých štátov naďalej zostáva vypracovať záväznú dohodu, ktorá sa bude efektívne zameriavať na to, čo vedci považujú za potrebné.

Rokovania o tejto dohode budú pokračovať v dvoch líniách: jedna sa má sústrediť na nové obdobie záväzkov v rámci Kjótskeho protokolu; druhá na dohodu v rámci cestovnej mapy Bali, ktorá by sa orientovala na úlohy nečlenských štátov Protokolu ako napríklad USA a na nové rozvojové krajiny.

Je veľmi dôležité, aby sa podarilo udržať tempo z Kodanskej konferencie aj v roku 2010. To bude vyžadovať pripojenie čo najväčšieho počtu krajín ku Kodanskej dohode a použitie prvkov z dohody na dosiahnutie záväznej dohody v Mexiku na 16.konferencii členských krajín v decembri tohto roku.

Na začiatku tohto roku sa stretnú mnohé zoskupenia krajín a Rámcová dohoda OSN o klimatických zmenách zorganizuje svoje prvé veľké stretnutie v Bonne v júni tohto roku. Niektoré rozvojové krajiny vyzvali na usporiadanie 5 rokovacích zasadnutí ešte pred Mexikom.

3. Posilňovať postavenie žien

Keď začne pracovať nový rodový orgán OSN schválený minulý rok Valným zhromaždením, ženy na celom svete budú očakávať zrýchlenie pokroku v rámci tohto strategického cieľa. Rodové otázky sa taktiež stanú hlavnou témou Výročného ministerského hodnotiaceho stretnutia Hospodárskeho a sociálneho výboru, ktorý sa bude konať koncom júna. Prezentácie a analýzy pokroku ako aj medzier, ktoré zostáva vyplniť pri spĺňaní Cieľa 3 MRC – podporovanie rodovej rovnosti – by mohli dodať strategickú hybnú silu otázkam práv žien pri príprave na septembrový summit o Miléniových rozvojových cieľoch.

Pozornosť kampane generálneho tajomníka *Spoločne za ukončenie násillia na ženách (UNITE to End Violence against Women)* sa v roku 2010 presunie na regionálnu a národnú úroveň, pričom túto aktivitu posilní aj vymenovanie Margot Wallstromovej za Zvláštnu predstaviteľku pre ukončenie sexuálneho násillia počas konfliktov.

Ďalšou prekážkou v posilňovaní postavenia žien je nedostatok primeranej zdravotnej starostlivosti. Medzi najviac ohrozenými Miléniovými rozvojovými cieľmi je Cieľ 5 – zlepšovanie zdravia matiek. Zdravie matiek a dojčiat, ktoré je ťažké zmerať, ktoré závisí na rozsahu zdravotníckych zariadení v blízkosti a predovšetkým ktoré je veľmi často prehladané, nie je dostatočne chránené.

4. Smerovať k svetu bez jadrových zbraní

Opierajúc sa o tempo pokroku z minulého roka, otvorí generálny tajomník v máji 2010 Hodnotiacu konferenciu členských krajín Zmluvy o nešírení jadrových zbraní (NPT), pričom bude lobovať za ďalšie posilnenie tejto dohody.

Hodnotiacia konferencia sa pokúsi premostiť rozdiely v postojoch štátov s jadrovými zbraňami, ktoré sa snažili obmedzovať rozširovanie jadrových zbraní do ďalších štátov a štátov bez jadrových zbraní, ktoré zdôrazňujú, že vyzbrojenie jadrovými zbraňami všetkých štátov by sa malo stať precedensom. Stav v tejto oblasti k máju 2010 si bude vyžadovať, aby štáty s jadrovými zbraňami podnikli reálne kroky smerom k odzbrojovaniu.

„Verím, že rok 2010 sa môže stať historickým rokom pre pokrok v odzbrojovaní a nešírení jadrových zbraní“, povedal vo svojom video odkaze na januárovej Konferencii o odzbrojovaní v Ženeve generálny tajomník OSN. „Moja nádej nie je založená na prostom želaní, ale na reálnych príležitostiach pre tieto konkrétne kroky“.

UNAMID peacekeeper on patrol in Darfur, Sudan

„Čo sa mňa týka, odzbrojovanie a nešírenie zostáva prioritou. Naďalej budem pokračovať v budovaní podpory pre môj Akčný plán a robiť všetko, čo je v mojej moci, aby som posunul naše úsilie smerom k svetu bez zbraní hromadného ničenia“.

Kľúčovým prvkom v stratégii OSN je vytvorenie väčšieho počtu zón bez jadrových zbraní na Blízkom

východe ako aj v severovýchodnej Ázii, južnej Ázii a strednej Európe. Tieto plány je možné ďalej rozvíjať počas Druhej konferencie členských a signatárskych krajín Zmluvy zakladajúcej Zóny bez jadrových zbraní, ktorá sa bude ako Hodnotiacia konferencia konať v skoršom termíne v máji 2010.

5. Predchádzať a riešiť vražedné konflikty

„Všetko naše úsilie budeme venovať tomu, aby sme náš ľud oslobodili od metly vojny či už v rámci alebo medzi štátmi“, zaviazali sa svetoví lídri v Miléniovej deklarácii.

Ako poznamenáva generálny tajomník vo svojom programe „Agenda 2010“, posilnenie kapacít v mediácii a preventívnej diplomacii vytvára pre OSN lepšie podmienky na splnenie tohto cieľa. Skoršie rozmiestnenie týchto nástrojov popri využití dobrých služieb generálneho tajomníka a jeho morálnej autority v krajinách ako Irán, Mjanmarsko a Srí Lanka by malo byť zrealizované tento rok, rovnako ako aj v rámci starých, zmrazených konfliktov, ktoré napríklad Cyprus rozdelili na desaťročia.

OSN sa naďalej angažuje v prebiehajúcich konfliktoch, pričom rozmiestnenie jej mierových síl dosiahlo v roku 2009 rekordnú úroveň. Vzhľadom na rozsiahly záväzok týkajúci sa ľudských aj finančných zdrojov sa Oddelenia pre mierové sily a terénnu podporu rozhodli pre rozsiahly dialóg so všetkými partnermi s cieľom prijať a posilniť nástroj mierových síl OSN, iniciatívu s názvom „Nový horizont“.

Jeho pokračovaním je nová Globálna podporná stratégia pre terénne operácie. Tieto reformy by mali obmedziť čas požadovaný na rozmiestnenie mierových jednotiek a ich vybavenia a vyjasniť úlohu mierových jednotiek vo vzťahu k ochrane civilného obyvateľstva.

Generálny tajomník plánuje podporiť konsolidáciu postkonfliktnej obnovy v krajinách, v ktorých OSN významne investovala do budovania a podpory mierových procesov ako napríklad v Burundi, Nepále, Sierra Leone a vo východnom Timore. Taktiež sa sústreďí na angažovanie sa OSN v nestabilných situáciách, ktoré sú kľúčové pre regionálny mier ako napríklad v Afganistane, Demokratickej republike Kongo, Iraku, Somálsku, Sudáne a na Blízkom východe.

6. Pokročiť v oblasti ľudských práv a uplatňovania práva

V roku 2010 začne Valné zhromaždenie hodnotenie Rady pre ľudské práva. Štyri roky od jej vzniku sú dostatočné na posúdenie jej silných aj slabých stránok.

V rýchlej reakcii na januárové tragické udalosti na Haiti najmä zo strany veľmocí, ako aj ich spolupráca so zorganizovala Rada osobitné zasadanie, počas ktorého systémom súdu, je základom. sa zamerala na zraniteľné miesta v krajine ešte z obdobia pred zemetrasením, na chudobu a na diskrimináciu.

Májová Hodnotiaca konferencia Medzinárodného trestného súdu (ICC) 2010, ktorá sa bude konať v hlavnom meste Ugandy Kampala, „nám poskytne jasnú príležitosť pokročiť vo veci zodpovednosti za genocídu a ďalších vážnych zločinov, ktoré znepokojujú medzinárodné spoločenstvo“, povedal 11.januára generálny tajomník Pan.

Súd ICC požaduje od štátov silnú podporu štátu pri ukončení beztrestnosti a predkladaní páchatel'ov tohto masívneho porušovania ľudských práv spravodlivosti. Široká ratifikačná podpora Rímskeho štatútu (ktorý sa stal základom pre založenie ICC),

7. Budovať silnejšiu OSN

„Posilňovanie OSN“ bolo hlavným bodom Miléniovej deklarácie a v súčasnosti je v strede pozornosti generálneho tajomníka Pana. Reforma tejto celosvetovej organizácie naďalej zostáva prioritou.

Sekretariát sa sústreďí na omladenie manažmentu a na rozvíjanie nových lídrov budúcnosti. Kampaň zameraná na lepšie využitie aktuálnych informačných a komunikačných technológií bude naďalej pokračovať.

„Toto všetko umožní OSN reagovať rýchlejšie, výkonnejšie a účinnejšie v rámci mandátov, ktoré nám boli zverené“, povedal vo svojom prejave 11.januára Valnému zhromaždeniu generálny tajomník OSN.